

ЛЕКСИКОЛОГИЈА И ЛЕКСИКОГРАФИЈА
У СВЕТЛУ САВРЕМЕНИХ ПРИСТУПА

Зборник научних радова

SERBIAN LANGUAGE INSTITUTE OF SASA

LEXICOLOGY AND LEXICOGRAPHY
IN THE LIGHT OF CONTEMPORARY
APPROACHES

A collection of papers

Edited by:

Stana Ristić, PhD, scientific advisor

Ivana Lazić Konjik, PhD, senior research associate

Nenad Ivanović, PhD, research associate

Belgrade

2016

ISBN 978-86-82873-56-3

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

ЛЕКСИКОЛОГИЈА И ЛЕКСИКОГРАФИЈА У СВЕТЛУ САВРЕМЕНИХ ПРИСТУПА

Зборник научних радова

Уредништво:

др Стана Ристић, научни саветник
др Ивана Лазић Коњик, виши научни сарадник
др Ненад Ивановић, научни сарадник

Београд
2016

Издавач:
Институт за српски језик САНУ

Рецензенти:
проф. др Андреја Желе
проф. др Вера Васић
проф. др Даринка Гортан Премк
др Људмила Ришкова

Коректура: аутори и Уредништво

Припрема за штампу:
Давор Палчић

Штампа:
Чигоја штампа

Тираж: 300

Издавање ове књиге финансијски је помогло Министарство просвете,
науке и технолошког развоја Републике Србије

НАПОМЕНА О АУТОРСКОМ ПРАВУ:

Ниједан део ове публикација не може се прештамповати, репродуковати или употребити у било
ком облику без писменог одобрења аутора као носиоца ауторског права.

COPYRIGHT NOTICE:

No part of this publication may be reprinted, reproduced or utilized in any form without permission in
writing from the author, as the holder of the copyright.

Мира М. МИЛИЋ

Факултет спорта и физичког васпитања, Универзитет у Новом Саду
mmilic@uns.ac.rs

ПРИНЦИПИ САСТАВЉАЊА ДВОЈЕЗИЧНИХ ТЕРМИНОЛОШКИХ РЕЧНИКА: ЕНГЛЕСКО- -СРПСКИ РЕЧНИК СПОРТСКИХ ТЕРМИНА

Рад се бави принципима двојезичне термилошке лексикографије на примеру Енглеско-српског речника спортских термина (Милић 2006). Истраживање се темељи на претходној студији ауторке (Милић 2004), која се заснива на корпусу од 1500 термина игара лоптом у енглеском и српском језику.

Кључне речи: двојезична термилошка лексикографија, енглески језик, макроструктура, микроструктура, принципи, српски језик, спорт, стандардизација, терминологија, речник.

1. Увод

Рад се бави принципима двојезичне термилошке лексикографије на примеру Енглеско-српског речника спортских термина. Узимајући у обзир практични и теоријски аспект, двојезична термилошка лексикографија подразумева, не само састављање и објављивање речника, већ и примену најновијих знања из лингвистике, контрастивне лингвистике и терминологије, као и познавање потреба савременог корисника и намене речника. Будући да се комуникација у струци заснива на објективности и постојању конвенције и договора, двојезична термилошка лексикографија подразумева и стандардизацију. Стога ће у раду бити представљени и принципи стандардизације дефинисани на основу анализе корпуса спортских термина у енглеском и српском језику (Милић [Milić] 2004), који су реализовани у Енглеско-српском речнику спортских термина (Милић [Milić] 2006).

2. Теоријски аспекти

Полазећи од дефиниције речника, уопштено се може приметити да се традиционално и савремено тумачење појма разликују по томе што је у првом нагласак на састављачу речника Згуста ([Zgusta] 1971: 197), док је у другом нагласак на кориснику (Јонг–Пенг [Yong–Peng] 2007: 11). У светлу увреженог става да лексикографија нема статус независне научне дисциплине (Аткинс–Рандел [Atkins–Rundell] 2008: 4; Бежонан [Béjoint] 2010: 281), Тарп ([Tarp] 2000: 207) сматра да је окренутост према кориснику једини начин да она то постане. Упркос томе, преовлађује став да је, уместо теоријске лексикографије, сврсисходније говорити о принципима лексикографије. На основу литературе која се бави општим речницима (Јонг–Пенг 2007; Згуста 1971), Прћић ([Prčić] 2011: 247) издваја пет основних принципа који укључују: (1) научну заснованост, (2) функцијску профилисаност речника, (3) окренутост према кориснику, (4) предусретљивост према кориснику и (5) учење, неговање и праћење ефикасности употребе речника. Наставак излагања бави се импликацијама наведених принципа у енглеско-српској терминолошкој лексикографији.

(1) Научна заснованост лексикографије укључује примену најновијих знања из области лингвистике, контрастивне лингвистике и терминологије. У вези са лингвистиком и контрастивном лингвистиком, кључна је појава енглеског као *lingua franca* науке и технологије, што се одражава на трансфер знања у друге језичке заједнице, који, у суштини, укључује преузимање енглеских појмова заједно са њиховим називима. На примеру српског језика, може се закључити да се термини најчешће позајмљују у сировом облику из енглеског језика или дословно преводе на српски, што је последица лексичких празнина, непоклапања семантичког садржаја енглеских и српских речи, као и убеђења представника струке да речи позајмљене из енглеског језика имају већу комуникативну вредност од српских (Прћић 2011: 120). Полазећи од лингвистичког схватања термина, по коме он представља лексичку јединицу (Кабре [Cabré] 2003: 189), англицизација није само обележје терминолошког система неенглеских језика, већ утиче и на општу лексику (Фуриаси–Готлиб [Furiassi–Gottlieb] 2015; Герлах [Görlach] 2002). Стога познавање контрастивне лингвистике постаје нужност савремене двојезичне терминолошке лексикографије. С тим у вези Микинг ([Myking] 1997: 8) наводи да очување домаћег језика увек укључује изванредан степен пуризма, што подразумева прескриптивност која се критички посматра у лингвистици (Кристал [Crystal] 2008: 384). Међутим, руководећи се мишљењем Јонга и Пенга (2007: 117)

да је прескриптивност ствар интуиције састављача речника, енглеско-српски термилошки речник је, у суштини, дескриптиван са елементима прескриптивности која укључује промишљена решења на темељу контрастивне анализе корпуса, што подразумева стандардизацију терминологије.

Научна заснованост термилошке лексикографије такође се одражава у схватању термина и терминологије. По савременом схватању терминологија представља независну научну дисциплину (Кабре 2003) која се темљи на објективности, при чему термини спадају у општу лексiku. Међутим, будући да језик струке користи лексичка средства на себи својствен начин, он се не може поистоветити са општим језиком (Ентиа [Antia] 2000: 230). Према томе, термин није само име одређеног појма већ лексичка јединица природног језика, услед чега се макро(микро)структура термилошког и општег речника не разликује по квалитету информације већ по њеном квантитету, будући да су термини једнозначни и да су претежно именице (Кабре [Cabré] 1999: 112), односно именице и глаголи (Гортан-Премк 2004: 121).

(2) Савремено становиште у вези са функцијском профилисаном двојезичног термилошког речника окренуто је ка обједињеној активној (продуктивној) и пасивној (рецептивној) функцији. Уколико се ради о енглеско-српском речнику, потреба за обједињеном активном и пасивном функцијом посебно је оправдана чињеницом да је енглески постао одомаћени страни језик (Прћић 2011: Поглавље 2). Нови социолингвистички статус енглеског језика створио је потребу стицања енглеско-српске контактнोजезичке компетенције¹ у наставном процесу, при чему енглеско-српски термилошки речник има перспективу да постане наставно средство (Хартман [Hartmann] 2001: 83). То говори у прилог активној функцији енглеско-српског термилошког речника, услед чега он треба да садржи семантичке и граматичке информације, као и примере употребе, а не само енглеске термине и њихове еквиваленте у српском језику који задовољавају пасивну функцију, тј. разумевање написаног и изговореног текста. На крају, са становишта обједињене активне и пасивне функције, ваља додати и то да двојезични термилошки речник треба да садржи само оне термине који су тренутно у употреби, што укључује синхрони приступ проучавања термилошког система.

¹ Према Прћићу (2011: 147; Прћић [Prčić] 2014), енглеско-српска контактнोजезичка компетенција представља „врсту језичког знања које се односи на ваљану употребу елемената из језика даваоца у језику примаоца, који с њим редовно долази у додир”.

(3) Окренутост према кориснику укључује организацију лексикографске информације на правилан, доследан и предвидљив начин. Будући да корисници двојезичног термилошког речника нису само представници струке, на плану макроструктуре упутно је применити алфаветски редослед одредница, иако не треба искључити могућност комбиноване структуре семантичке категоризације и алфаветског редоследа у електронском речнику (в. *Kicktionary* 2014). Из истог разлога, речник треба да садржи и додатне информације које га чине доступним корисницима који нису познаваоци струке. На крају, са аспекта савремене потребе за брзом информацијом и закључка Ентиа (2000: 231) да је неопходан реинжењеринг постојећег термилошког и лексикографског рада у језицима са малим електронским корпусом, двојезична термилошка лексикографија у српском језику изискује и подршку информатичара (Ристић 2014: 52).

(4) Предусретљивост према кориснику укључује детаљна упутства за коришћење речника, као и прегледну презентацију одредница са циљем да се омогући лако и брзо проналажење тражених података. Томе ваља додати и естетски ефекат који се постиже ефектним слогом, типографијом (различити типови, облици и боје слова), квалитетним илустрацијама и сл. Према Јонгу и Пенгу (2007: 126–128), естетика на нивоу макроструктуре укључује доследност избора одредница и њихову пропорционалну заступљеност у речнику а, на нивоу микроструктуре, симетрију, тј. доследно поштовање прихваћених критеријума у вези са избором одредница и статусом граничних термина у које спада општа лексика, нестандартни термини, жаргонски изрази и сл.

(5) На крају, ваља се руководити и принципом учења, неговања и праћења ефикасности употребе речника. Учење је повезано са наставним процесом матерњег и страног језика, који би требало више да се ослања на речнике и тумачење лексикографских конвенција, посебно у стручним образовним институцијама. У вези са речником, овај принцип укључује праћење ефикасности његове употребе преко повратних информација од корисника, које могу, не само да укажу на могуће олакшице у коришћењу речника, већ и на потребу усклађивања речничке информације са променама у оквиру регистра. Међутим, кад су у питању штампани речници чији век је обично дужи од десет година, поштовање овог принципа изискује знатна улагања, што је још један аргумент у прилог електронским изворима.

Конкретна примена наведених принципа у састављању Енглеско-српског речника спортских термина (Милић 2006) објашњена је у наставку.

3. Анализа корпуса

Анализа се темељи на претходним студијама (Милић 2004; Милић [Milić] 2013; Милић [Milić] 2015) које су урађене на корпусу од приближно 1500 термина преузетих из званичних правила пет најпопуларнијих игара лоптом, у енглеском и српском језику (фудбал, кошарка, одбојка, рукомет и ватерполо). У наставку, корпус је анализиран са аспекта адаптације енглеских термина у српском језику и њихове семантичке и морфосинтаксичке еквиваленције, при чему су енглески термини написани курзивно, а српски малим верзалом, док симбол > означава правац адаптације, из енглеског језика у српском.

Будући да спортска терминологија у српском језику настаје адаптацијом енглеских термина у српском – преобликовањем (преузимањем новог облика и њему придружене нове садржине, Прћић 2011: 124) и превођењем, на основу корпуса уопштено се може закључити да преобликовани спортски термини у српском језику попуњавају лексичке празнине, што их чини оправданим у термилошким систему. Такође се уопштено може закључити да су термини усклађени са ортографским стандардом српског језика. Међутим, кад су питању фонолошки, морфолошки и семантички стандард, адаптација је постигнута само делимично, при чему ваља нагласити да се адаптација ранијих англицизама врши према моделу Филиповића ([Filipović]1986), док се адаптација новијих англицизама² усклађује са моделом Васић, Прћић и Нејгебауер ([Vasić–Prčić–Nejgebauer] 2011). Преведени спортски термини настали су као резултат четири преводна поступка, према типологији Прћића (2011: 177–179). То су: директни превод (нпр. *jump* > СКОК), калкирање (нпр. *set ball* > СЕТ-ЛОПТА), функцијска апроксимација (нпр. *kickoff* > ПОЧЕТНИ УДАРАЦ) и дефинициони превод (нпр. *sprint won* > ЛОПТА ОСВОЈЕНА НА ЦЕНТРУ). При томе, најчешћи је директни превод (1279), потом калкирање (369), па функцијска апроксимација, док је дефинициони превод најређи (19). Прва три поступка су оправдана пошто не прелазе лексички ниво, док четврти није, будући да, поред лексике, захвата и синтаксу, што говори у прилог лексичком позајмљивању.

Семантичка анализа корпуса показује да се у терминологији може пре говорити о хомонимији (Кабре 1999: 108, 111) него о полисемији (нпр. *post*₁ > СТАГИВА, *post*₂ > ПОСТ 'играч у непосредној близини коша'

² Према Прћићу (2011: 8), новији англицизми су „оне речи из енглеског језика које су у протеклих тридесетак година ушле у српски језик, као и раније прихваћени англицизми, али сада с новим значењима.”

и *post*₃ > СТУБ 'усправни држач мреже у одбојци'). Анализа такође потврђује закључак Гортан-Премк (2004: 122) да термини имају велику способност за развијање антонимних односа (нпр. *start – finish* > ПОЧЕТАК – КРАЈ и *win – loss* > ПОБЕДА – ПОРАЗ), односно малу способност за развијање синонимних, при чему синонимија настаје као последица метафоричког преноса значења (нпр. *base line/end line* > ОСНОВНА ЛИНИЈА/ЧЕОНА ЛИНИЈА), скраћивања (*International Olympic Committee/IOC* > МЕЂУНАРОДНИ ОЛИМПИЈСКИ КОМИТЕТ/МОК) и елипсе (*violation of a rule/violation* > ПОВРЕДА ПРАВИЛА/ПРЕКРШАЈ). Међутим, број хомонимних термина знатно је мањи од броја антонимних и синонимних, при чему хомоними углавном немају формалне кореспонденте у два језика, за разлику од антонима и синонима који их, по правилу, имају.

Са морфосинтаксичког становишта, спортски термини су претежно вишечлане одреднице које су именице и глаголи, при чему је удео именица највећи у корпусу (80%), нпр. *serve* > СЕРВИРАТИ, *service* > СЕРВИС, *server* > СЕРВЕР и *serving* > СЕРВИРАЊЕ. Вишечлани термини су: колокације (нпр. *score a goal* > ПОСТИЋИ ГОЛ), синтагме (нпр. *penalty foul* > ПРЕКРШАЈ ЗА ИСКЉУЧЕЊЕ), клаузе (нпр. *ball returned to back court* > ЛОПТА ВРАЋЕНА У ЗАДЊЕ ПОЉЕ) или чак реченице кад се ради о судијским знацима (нпр. *player is eligible to reenter* > ИГРАЧ ИМА ПРАВО ДА СЕ ВРАТИ У ИГРУ). За разлику од једночланих термина код којих постоји високи степен формалне кореспонденције између енглеског и српског језика, формална кореспонденција вишечланих термина само је ствар постојања више лексичких јединица које имају друкчију синтаксу у два, типолошки неподударна, језика.

4. Стандардизација терминологије

Пошто се термин у овом раду схвата као лексичка јединица, стандардизација терминологије у суштини је лингвистичка стандардизација, која, према Врису ([Vries] 1997: 149), подразумева, не само доношење одређене норме, већ и нормативност, тј. прескриптивност. На основу литературе која се бави терминолошком стандардизацијом (Боуман [Bowman] 1997: 154–158; Бугарски [Bugarski] 1996: 109; ИСО [ISO] 704 2000: 25–30), може се уопштено закључити да се сви извори баве принципима стандардизације. Будући да се постојећи модели разликују по броју принципа и њиховим дефиницијама, на основу анализе корпуса предложен је нови модел који је примењен на спортске термине у српском језику³.

³ Детаљније о стандардизацији спортских термина у српском језику у Милић (2015: 8–15).

4. 1. Принципи стандардизације спортиске терминологије

Спортски термини у српском језику стандардизовани су по моделу који се састоји од шест принципа поређаних по значају. То су: једнозначност, прозирност, системност, продуктивност, краткоћа и учесталост термина. Њиховом применом, постојећи варијантни термини усклађени су са српским језичким стандардом, након чега су поређани одређеним редоследом, при чему нумеричка ознака (1) означава стандардни термин, а (2), (3) или (4), његове варијанте. Варијантни облици стандардног термина који одступају од језичког стандарда у српском (примери означни звездицом), одбацују се под условом да немају фреквенцију употребе. У наставку излагања принципи су дефинисани и илустровани примерима.

Термин је једнозначан ако остварује везу само са једним појмом у предметном регистру (Боуман 1997: 156; Фелбер [Felber] 1984: 183). Овај принцип се примењује у ситуацији кад српски термин означава два различита појма, нпр. *coach* ≠ *trainer* > пре: ТРЕНЕР = ТРЕНЕР; после: ТРЕНЕР ≠ КОНДИЦИОНИ ТРЕНЕР.

Термин је прозиран ако је мотивисан етимолошки, морфолошки и семантички (Боуман 1997: 156), односно ако се појам који означава може одредити без дефиниције значења (ИСО 704 2000: 25). Анализа корпуса показује да су позајмљенице из класичних језика прозирне у спортском регистру, као и да су термини мотивисани са аспекта деривације и слагања. Међутим, семантичка мотивисаност термина указује на извесна одступања, најчешће услед неправилне адаптације термина превођењем са енглеског језика, нпр. промењена дјагностичка обележја (*ear protector* > пре: *ЗАШТИТНИК [живо биће] ЗА УШИ; после: ШТИТНИК [предмет] ЗА УШИ) или употреба енглеских скраћеница (*CB* > пре: ЦБ; после: (1) СРЕДЊИ БЕК, (2) ЦБ).

Термин задовољава услове системности ако је усклађен са језичким системом у српском на ортографском, фонолошком и морфосинтаксичком нивоу, што је, у ширем смислу речи, и дефиниција ИСО 704 (2000: 27). Анализа корпуса указује на несистемност у вези са: (а) писањем полусложеница (нпр. *side line* > пре: *АУТ ЛИНИЈА; после: АУТ-ЛИНИЈА, према *Правопису српскога језика* 2010); (б) писањем бројева и математичких симбола (нпр. *formation 5:1* > пре: *ФОРМАЦИЈА 5:1; после: РАСПОРЕД 5-и-1); (в) фонолошком адаптацијом новијих англицизама (нпр. *play-out* > пре: *PLAY-OUT; после: ПЛЕЈАУТ, Васић–Прћић–Нејребауер 2011: 187); (г) писањем децималних бројева (нпр. *semicircle 6.25 м* > пре: *ПОЛУКРУГ 6.25 м; после: ПОЛУКРУГ 6,25 м); и (д) писањем падешких на-

ставака англицизама (нпр. *play-off match* > пре: *УТАКМИЦА ПЛЕЈОФ-А; после: УТАКМИЦА ПЛЕЈОФА).

Термин је продуктиван ако омогућује енкодирање и декодирање максималног броја јединица вишег ранга (Прћић [Prčić] 1999). Овај принцип има различите импликације код једночланих и вишечланих термина. Једночлани термини су продуктивни ако имају способност за извођење нових облика деривацијом и слагањем (нпр. *defender* > пре: ОДБРАМБЕНИ ИГРАЧ; после: (1) БРАНИЛАЦ, (2) ОДБРАМБЕНИ ИГРАЧ). Продуктивност вишечланих термина може се посматрати као деривациони потенцијал управне речи или као продуктивност фразних модела вишечланих термина, која је, у суштини, у функцији краткоће термина, нпр. *defending team* > пре: *ЕКИПА КОЈА СЕ БРАНИ; после: ОДБРАМБЕНИ ТИМ.

Термин задовољава услов краткоће, ако се састоји од једне речи или ако садржи минимални број речи у склопу вишечлане јединице. Овај принцип најчешће се примењује на преведене термине који садрже већи број речи у српском језику од енглеских термина, нпр. *w-formation* > пре: ПОЛОЖАЈ ИГРАЧА У ЦИКЦАК ФОРМАЦИЈИ; после: (1) ЦИКЦАК РАСПОРЕД, (2) ПОЛОЖАЈ ИГРАЧА У ЦИКЦАК-ФОРМАЦИЈИ.

На крају, учесталост налаже да стандардни термин буде онај који има највећу фреквенцију употребе (Боуман 1997: 155). Будући да не постоји електронски корпус српског језика, процена учесталости се врши на основу анализираног корпуса, а, у случају да ни он није довољан, одлука је у надлежности аутора. Овај принцип примењује се у ситуацији када постоји више термина у српском језику за исти енглески термин, који су обично последица двојне адаптације енглеског термина у српском језику – преобликовањем и превођењем, нпр. *corner kick* > пре: неуређен низ термина у српском језику; после: (1) КОРНЕР, (2) УДАРАЦ СА УГЛА.

5. Лексикографска кодификација термина

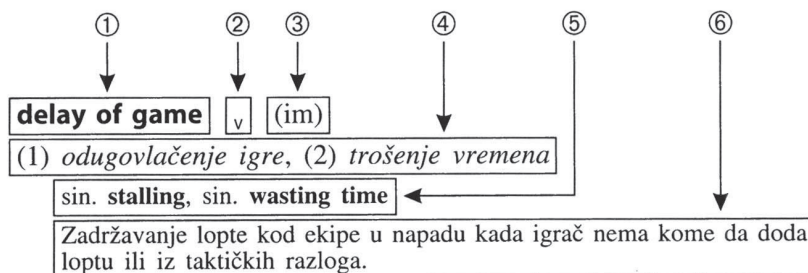
Полазећи од чињенице да терминологија данас настаје адаптацијом енглеских термина у српском језику, те да речник стабилизује и учвршћује употребу језика у датом тренутку (Ледру [Ledrew] 1997: 33), могло би се рећи да је енглеско-српски речник најпогоднији медијум за дескрипцију и прескрипцију стандардних термина. Сходно томе, у наставку је представљен Енглеско-српски речник спортских термина (Милић 2006), који се надаље обележава скраћеницом ЕСПСТ.

5. 1. Макросџрукџура ЕСРСТ

Чињеница да не постоји електронски корпус српског језика условила је одлуку да ЕСРСТ буде приређен као штампани извор (формата А5, са 224 странице и приближно 1300 одредница), иако потребе савременог корисника све више говоре у прилог електронским речницима (Ентиа 2000: 230) који обезбеђују, не само брзу информацију, већ и знатно детаљнији извор података о терминима и њиховој употреби (в. *Kicktionary* 2014). Одреднице су преузете из корпуса, при чему постоји могућност укључивања других спортских дисциплина, чији резултат би био обухватнији спортски речник. Полазећи од карактеристика речника које наводи Згуста (1971: 197), ЕСРСТ је: синхрони речник пошто обухвата савремене термине; дескриптивни, са елементима прескриптивизма, пошто нуди стандардизоване термине у српском језику; двојезични (енглеско-српски); и средњи по обухвату. Одреднице су сложене алфабетским редоследом. Поред централног дела са одредницама, ЕСРСТ садржи и „Реч унапред”, тумач ознака и скраћеница, „Водич кроз речник” и списак литературе, који се налазе на почетку, као и „Додатак” са кратким описом игара лоптом и сликама терена, на крају.

5. 2. Микросџрукџура ЕСРСТ

Речничка одредница садржи шест елемената (види Сliku 1), који су објашњени у упутству под насловом „Водич кроз речник”. То су: енглески термин (1) ознака спортске дисциплине (2) граматичка врста речи (3) унакрсно упућивање на синоним, антоним и језичку варијанту (4), српски термин(и) (5) и дефиниција значења (6). Ваља напоменути да се у овом речнику не наводе примери употребе, пошто су термини преузети из званичних правила игара лоптом. Детаљан опис свих шест елемената представљен је у наставку.

Слика 1. Микроструктура типске одреднице

ЕНГЛЕСКИ ТЕРМИНИ (1) сложени су алфабетским редоследом. Истакнути су црвеним фонтом *Ariel bold*, док је остатак текста одштампан црним

фонтом *Times New Roman*. Термини су претежно вишечлане одреднице (855), док је број једночланих упола мањи (445). Удео појединих граматичких врста речи је следећи: 1203 именице, 84 глагола, 11 прилога и 2 придева.

ОЗНАКА СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ (2) представља спуштено почетно слово игре лоптом, које је наведено непосредно иза енглеског термина. Ако термин припада регистру само једне игре, ознака је наведена само иза енглеског термина. Уколико се исти термин употребљава у другим играма, ова ознака се наводи и иза преводног(-их) еквивалента(-ата), синонима, антонима и дефиниција значења (види Слику 2). Ознака се не наводи иза мањег броја одредница које се употребљавају у свим играма лоптом.

screening_{F, K, O, R} (im)

(1) *građenje lopte*_F, *zaklanjanje*_{K, O, R}, (2) *zaklon*_{K, O, R}

_F Tehnika koju primenjuje igrač koji kontroliše loptu, da bi se zaštitio od protivničkog igrača koji ga čuva izbliza, pri čemu mu se telo nalazi između lopte i protivničkog igrača; sin. **shielding**.

_K Dozvoljena pozicija igrača u napadu, koji stoji između saigrača i protivničkog odbrambenog igrača da bi saigraču omogućio da izvede neometano bacanje na koš; sin. **screen**.

_O Zaklanjanje vidnog polja protivničkim igračima, tako da oni ne mogu da vide servera ili putanju lopte.

_R Nedozvoljeno postavljanje protivničkog igrača, koje se kažnjava dosuđivanjem slobodnog bacanja ili sedmerca.

Слика 2. Вишезначна одредница

ГРАМАТИЧКА ВРСТА РЕЧИ (3) садржи скраћенице за четири врсте речи: глаголе ('gl'), именице ('im'), придеве ('pid') и прилоге ('pil'), које су истоветне за једночлане и вишечлане термине. Уколико исти енглески термин има функцију именице и глагола, одредница се наводи два пута, што је истакнуто спуштеним словима абецете 'а' и 'в' непосредно испред одреднице. Иста ознака се наводи и када се ради о хомонимном термину, нпр. _A post_{F, R, V} > СТАТИВА, _B post_K > ЦЕНТАР, и _C post > СТУБ (види Сliku 3).

A post_{F, R, V} (im), sin. **goal post**
stativa

B post_K (im), sin. **center**_S
(1) *post*, (2) *centar*

C post_O (im)
stub

Uspravni držač mreže, visine 2,55 m, postavljen na udaljenosti 0,50 m do 1,00 m izvan bočnih linija (sa mogućnošću podešavanja visine).

Слика 3. Хомонимна одредница

СРПСКИ ТЕРМИНИ (4) написани су курзивом. Ако постоји само један термин, не наводи се нумеричка ознака. Међутим, ако постоји више термина у српском језику, они су поређани по степену усклађености са предложеним принципима стандардизације, при чему имају нумеричке ознаке: (1) за стандарни термин, односно (2), (3) или (4) за његове варијанте. Уколико постоје лексикализовани облици за мушки и женски род, они се одвајају запетом, при чему се прво наводи облик за мушки род.

УНАКРСНЕ УПУТНИЦЕ (5) дате су за синониме, антониме и језичке варијанте. Синоними су представљени скраћеницом 'sin.' и укључују речи сличног значења. Антоними су представљени скраћеницом 'ant.' и укључују речи супротног значења. Језичке варијанте укључују само облике који имају друкчији начин писања у британском и америчком енглеском језику. Представљене су спуштеним симболима £ (британски енглески) и \$ (амерички енглески) непосредно иза одреднице.

ДЕФИНИЦИЈА ЗНАЧЕЊА (6) састоји се од једне реченице у којој су објашњене основне карактеристике појма (види Сliku 4). Примењен је модел дефиниције 'од општег ка посебном' (енг. *genus-and-differentia*), по коме се прво наводи хипероним а потом посебна обележја по којима се термин разликује од осталих чланова у истој категорији (уп. Аткинс–Рандел 2008: 436). Хипероними су дефинисани на основу анализе корпуса игара лоптом. То су: терен, опрема, судије и судијски знаци и игра, чији хипоними у даљој подели постају хипероними према извесном броју хипонима. Овај тип дефиниције одговара традиционалном тумачењу терминологије, које се заснива на објективности, при чему ваља истаћи да постоји и социокогнитивни приступ (Темерман [Temmerman] 2000), по коме дефиниција објашњава категорију а не појам, што би имало за последицу и друкчији приступ тумачењу значења термина.

live-time foul_v (im)

(1) *prekršaj u igri*, (2) *prekršaj za vreme igre*

Prekršaj koji se napravi dok je lopta u igri.

Слика 4. Дефиниција значења одреднице

5. 3. Предности и недостаци ЕСРСТ

С обзиром на динамику развоја језика и струке, при чему се полази од претпоставке да појмови настају пре него што им се додели име, речник је, чак и у тренутку издавања, недовршено дело. Поштујући принцип неговања и праћења ефикасности употребе речника, овај одељак нуди критички осврт на ЕСРСТ који у овом тренутку навршава десету годину, са циљем да се у новом издању поправе грешке и отклоне

уочени недостаци. Без обзира на све наглашенију потребу корисника за електронским изворима, мали електронски корпус српског језика и даље оправдава штампани речник спортских термина, при чему би ново издање ваљало допунити терминима других спортова који су укључени у наставне планове и програме академских спортских институција. Повратне информације од корисника из струке указују на неопходност укључивања нових одредница и/или усклађивања значења постојећих термина са новим правилима спортских дисциплина. Са аспекта терминолошког стандарда, ваљало би укључити и вишејезичне спортске речнике у секундарне изворе за корпус (Буш–Бергман [Busch–Bergman] 1983; Катс [Katz] 1998; Селимић [Selimić] 1983), будући да им је циљ да омогуће комуникацију учесника спортских догађаја који говоре различитим језицима, што упућује на претпоставку да садрже стандардизоване спортске термине и изразе. На крају, будући да се укључивањем одредница нових спортских дисциплина повећава број нових англицизама са неустаљеним облицима, ваљало би допунити граматачку информацију о позајмљеницама падешким наставцима за номинатив и датив множине и примерима употребе за вишечлане одреднице.

6. Закључак

На основу анализе теоријских и практичних аспеката састављања двојезичних терминолошких речника на примеру Енглеско-српског речника спортских термина (Милић 2006), може се закључити да се суштина савремене двојезичне лексикографије огледа не само у окренутости према кориснику, већ, пре свега, у познавању лексикографских норми и конвенција, што подразумева изврстан степен лексикографског образовања у наставном процесу.

ЛИТЕРАТУРА

- Гортан-Премк, Д. 2004. *Полисемија и организација лексичког система у српском језику*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Ристић, С. 2014. Српске лексикографске институције. Београдска лексикографска школа. У: *Савремена српска лексикографија у теорији и пракси (колективна монографија)*. Р. Драгићевић (ур.). Београд: Филолошки факултет, 27–54.
- Antia, V. A. 2000. *Terminology and Language Planning: An Alternative Framework of Practice and Discourse*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Atkins, B. T. S., M. Rundell 2008. *The Oxford Guide to Practical Lexicography*. Oxford: Oxford University Press.

- Béjoint, H. 2010. *The Lexicography of English: from Origins to Present*. Oxford: Oxford University Press.
- Bowman, A. C. 1997. Standardization. In: *Terminology: A Practical Approach*. R. Dubuc (ed.). Portobello, Québec: Linguattech Éditeur Inc., 147–159.
- Bugarski, R. 1996. *Lingvistika u primeni*. Beograd: Čigoja štampa.
- Busch, L., H. J. Bergman 1983. *Multilingual Lexicon for Universiade Sports*. Edmonton: The University of Alberta.
- Cabré, M. T. 1999. *Terminology: Theory, Methods, and Applications*. Amsterdam, Netherlands: John Benjamins.
- Cabré, M. T. C. 2003. Theories of Terminology: Their Description, Prescription and Analysis. In: *Terminology* 9/2: 163–199.
- Crystal, D. 2008. *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*, 6th edition. Malden MA-Oxford: Blackwell Publishing.
- Felber, H. 1984. *Terminology Manual*. Paris: Unesco.
- Filipović, R. 1986. *Teorija jezika u kontaktu. Uvod u lingvistiku jezičkih dodira*. Zagreb: Jugoslovenska akademija znanosti i umjetnosti, Školska knjiga.
- Furiassi, C., H. Gottlieb (ed.) 2015. *Pseudo-English*. Berlin: De Gruyter.
- Görlach, M. 2002 (ed.). *An Annotated Bibliography of European Anglicisms*. London: Oxford University Press.
- Hartmann, R. R. K. 2001. *Teaching and Researching Lexicography*. Harlow: Pearson Education Limited.
- ISO 704 2000 (elektronski izvor). *Principles and Methods of Terminology*. ISO. <http://semanticweb.kaist.ac.kr/org/tc37/pdocument/standards/ISO%20704.pdf>.
- Katz, J. D. 1998. *Lexique Olympique Multilingue*. Châtel-sur-Rolle: Éditions du Goéland-Comité Olympique International.
- Kicktionary – The Multilingual Electronic Dictionary of Football Language* 2014 (elektronski izvor). <http://www.kicktionary.de/>.
- Ledrew, S. 1997. Terminology, Semantics and Lexicography. In: *Terminology: A Practical Approach*. R. Dubuc (ed.). Portobello, Québec: Linguattech Éditeur Inc., 23–34.
- Milić, M. 2004. *Termini igara loptom u engleskom jeziku i njihovi prevodni ekvivalenti u srpskom*, magistarska teza, neobjavljena. Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Milić, M. 2006. *Englesko-srpski rečnik sportskih termina*. Novi Sad: Zmaj.
- Milić, M. 2013. Stvaranje, standardizacija i kodifikacija sportske terminologije u srpskom jeziku. U: *Aktuelne teme engleskog jezika nauke i struke u Srbiji*. N. Silaški i T. Đurović (ur.). Beograd: CID Ekonomskog fakulteta, 77–90.
- Milić, M. 2015. Creating English-based Sports Terms in Serbian: Theoretical and Practical Aspects. *Terminology* 21 (1): 1–22.
- Myking, J. 1997 (elektronski izvor). Standardization and Language Planning of Terminology: the Norwegian experience. In: *International Congress on Terminology*, UZEI and HAEE-IVAP, UZEI; HAEE-IVAP. Donostia: Gasteiz,

- 227–248. <http://www.uzei.com/modulos/usuariosFtp/conexion/archivos194A.pdf>.
- Prčić, T. 1999. Prilozi za jednu savremenu teoriju tvorbe reči – produktivnost. U: *Godišnjak Filozofskog fakulteta* 27: 71–87.
- Prčić, T. 2011. *Engleski u srpskom, 2. izd.* Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Prčić T. 2014. Building Contact Linguistic Competence Related to English as the Nativized Foreign Language. *System* 42: 143–154.
- Selimić, S. 1983. *Rječnik: XIV Zimske Olimpijske igre Jugoslavija*. Zagreb: Vjesnikova Press Agencija.
- Tarp, T. 2000. Theoretical Challenges to Practical Specialised Lexicography. *Lexikos* 10, 189–208.
- Temmerman, R. 2000. *Towards New Ways of Terminology Description: The Sociocognitive Approach*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Vasić, V., T. Prčić, G. Nejgebauer 2011. *Du you speak anglosrpski? Rečnik novijih anglicizama, 2. izd.* Novi Sad: Zmaj.
- Vries, H. de. 1997. Standardization – What’s in the Name?. *Terminology* 4/1: 55–83.
- Yong, H., J. Peng 2007. *Bilingual Lexicography from a Communicative Perspective*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Co./Philadelphia: John Benjamins North America.
- Zgusta, L. 1971. *Manual of Lexicography*. Prague: Academia, The Hague: Mouton.

Mira Milić

PRINCIPLES OF COMPILING BILINGUAL TERMINOLOGICAL
DICTIONARIES: AN ENGLISH-SERBIAN DICTIONARY OF SPORTS
TERMS

S u m m a r y

The paper deals with the principles of bilingual terminological lexicography exemplified by an English-Serbian dictionary of sports terms (Milić 2006). Research is based on the author’s previous corpus-based study of 1500 ball game terms in English and Serbian (Milić 2004).

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

811.16'373(082)

811.16'374(082)

ЛЕКСИКОЛОГИЈА и лексикографија у светлу савремених приступа : зборник научних радова / уредништво Стана Ристић, Ивана Лазић Коњик, Ненад Ивановић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2016 (Београд : Чигоја штампа). – 577 стр. ; 24 cm

На спор. насл. стр.: *Lexicology and Lexicography in the Light of Contemporary Approaches*. – Радови на више језика. – Тираж 300. – Напомене и библиографске референце уз текст. – Библиографија уз већину радова.

ISBN 978-86-82873-56-3

1. Ристић, Стана, 1950– [приређивач, сакупљач]
 2. Лазић Коњик, Ивана, 1978– [приређивач, сакупљач]
 3. Ивановић, Ненад, 1979– [приређивач, сакупљач]
- а) Словенски језици – Лексикологија – Зборници
б) Словенски језици – Лексикографија – Зборници

COBISS.SR-ID 228321036